

Rasmus Grue Christensen tale ved overrækkelsen af Menneskerettighedsprisen

Taler

Rasmus Grue Christensen
Direktør i DIGNITY og formand for
Rådet for Menneskerettigheder

Dato

26. februar 2024

Sted

Vartovs Store Sal, København

Omstændigheder

Menneskerettighedsprisen 2023 gik til Naja Lyberth og Spiralsagens arbejdsgruppe. Prisen blev uddelt af Rådet for Menneskerettigheder.

1 Kære Naja Lyberth og spiralsagens arbejdsgruppe

Det er en stor ære for mig at kunne give jer Menneskerettighedsprisen 2023.

5 Rådet for Menneskerettigheder i Danmark uddeler prisen for jeres styrke og mod til at sætte ord på de grove menneskerettighedskrænkelser, som den danske stat udsatte jer for i 1960'erne og 1970'erne.

10 Naja, i 2017 satte du dig foran din computer og skrev et opslag på Facebook, som var med til at bane vejen for et de vigtigste menneskeretlige opgør, vi har været vidne til i de seneste år.

I opslaget fortalte du, at en dansk læge på sygehuset i Maniitsoq, hvor du er født og opvokset, lagde en spiral op i din livmoder.

15 Du var 14 år den dag i 1976, hvor indgrebet fandt sted. Spiraloplægningen skete uden dit og dine forældres samtykke. Dagen før havde den danske distriktslæge besøgt jeres klasse, og her fik I piger hver især at vide, at I skulle hen til sygehuset og have oplagt en spiral. I fik ingen vejledning og ingen forklaring. I blev ikke
20 spurgt. I gav ikke jeres samtykke.

Naja, den spiral, du fik lagt op, var beregnet til en kvinde, der havde født. Den var alt for stor til en 14-årig pige. Du blev efterladt med store fysiske og psykiske smerter og komplikationer, som har mærket dig for livet.

25

Igennem mere end 40 år troede du, at det kun var dig og et par af de piger, som du gik i klasse med i Maniitsoq, der fik oplagt spiraler mod jeres vilje.

30 Men kort tid efter at du delte din historie, gik det op for dig, at I ikke var de eneste. På baggrund af Facebook-opslaget og interviews, som du og to andre grønlandske kvinder gav til flere grønlandske medier, begyndte du at få henvendelser fra kvinder over hele Grønland.

35 Kvinder, der ligesom dig har levet med fysiske komplikationer og psykiske traumer, siden de var unge. Nogle af dem var blot 13 år, da overgrebet fandt sted. Mange af dem fik aldrig de børn, de ønskede.

40 Da Danmarks Radio på baggrund af jeres åbenhed gravede i sagen i Rigsarkivet og i 2022 lancerede podcasten 'Spiralkampagnen', stod det klart, at flere tusinde grønlandske piger og kvinder fik oplagt spiraler.

Mange af jer mod jeres vilje.

45 Ifølge DR's podcast blev op mod 4.500 grønlandske piger og kvinder udsat for overgrebene fra 1963 og et stykke ind i 70'erne. Det svarer til næsten halvdelen af de 9.000 fødedygtige unge piger og kvinder i Grønland.

Du mener, Naja, at der sandsynligvis er tale om endnu flere.

50

I 2022 oprettede du en støttegruppe på Facebook for andre ofre for spiralkampagnen. Støttegruppen har udviklet sig til et stærkt fællesskab, hvor I sammen bearbejder jeres traumer og søger retfærdighed. Det er ud af det fællesskab, at spiralsagens arbejdsgruppe er vokset.

55

De grove menneskerettighedskrænkelser, I blev udsat for, fandt sted under den såkaldte moderniseringsproces, som den danske stat igangsatte i årene efter 1953, hvor Grønland overgik fra at være en dansk koloni til et dansk amt.

60 I de år var fremme af den grønlandske befolknings sundhed højt på dagsordenen. Den danske stat brugte mange penge på at forbedre det grønlandske sundhedsvæsen. Det resulterede blandt andet i, at langt flere nyfødte overlevede. De mange børn var en stor og voksende udgift for Danmark, for der skulle bruges langt flere penge på blandt andet

daginstitutioner, skoler og sundhedsfaciliteter.

70 Det var blandt andet på den baggrund, at det daværende Grønlandsministerium og Sundhedsstyrelsen igangsatte den gennemgribende familieplanlægningsindsats, som gik ud over jer.

Familieplanlægningsindsatsen beroede også på en dansk bekymring om de grønlandske børn, der blev født udenfor ægteskab. I det daværende dagblad, Grønlandsavisen, blev en dansk overlæge citeret for flg. udsagn: ”Det største
75 sociale problem i Grønland er, at der fødes så mange børn udenfor ægteskab.”

Målet med familieplanlægningsindsatsen var, at så mange fødedygtige grønlandske kvinder som muligt skulle have en spiral.

80 Naja, det er din og de mange andre grønlandske kvinders åbenhed, som fik journalister til at lede efter og nærstudere de brune dokumentmapper i Rigsarkivet og kaste lys over ét af de mørkeste kapitler i Danmark og Grønlands fælles historie.

85 Det, I blev udsat for, er - med rette - blevet fordømt og kritiseret af flere menneskerettighedsinstitutioner, politikere og FN's specialrapportør for oprindelige folks rettigheder, da han besøgte Grønland og Danmark i begyndelsen af 2023.

90 Vores pendant i Grønland, Grønlands Råd for Menneskerettigheder, har sammen med Institut for Menneskerettigheder kategoriseret det, som I blev udsat for, som grove menneskerettighedskrænkelser.

I 2021 blev Naalaakersuisut og den danske regering enige om at igangsætte en
95 uvildig undersøgelse af spiralsagen. Både Institut for Menneskerettigheder og Grønlands Råd for Menneskerettigheder har presset på for, at undersøgelsen skal have et menneskeretligt fokus.

100 Indtil videre er der ikke noget, der tyder på, at kommer til at ske.

Spiralsagens arbejdsgruppe har også kritiseret, at forskerne bag udredningen ikke er forpligtede til at undersøge, om jeres menneskerettigheder er blevet brudt, og om I har ret til compensation.

105

I har ikke tiltro til, at udredningen vil resultere i den compensation, som I kræver. Og I har ikke tid til at vente, har I sagt.

110

Derfor har 67 af jer hver især krævet 300.000 kroner i erstatning hos den danske stat. Tiden vil vise, hvornår I opnår den anerkendelse, som I kræver og fortjener.

115

Naja, da den danske distriktslæge lagde spiralen op hos dig, var du bange for at kæmpe imod. For du var ikke opdraget til at sige autoriteter imod, har du fortalt. Sådan reagerede mange af ofrene for spiralkampagnen.

Dengang kunne I ikke sige fra. Men det gør I nu.

Det er derfor, at I fortjener at modtage Menneskerettighedsprisen 2023.

120

Stort tillykke - og stor tak!

Kilde

linkedin.com

125

Kildetype

Dokumentation på online medie

Tags

Prisuddelingstale

130

Relateret

Naja Lyberths tale ved modtagelsen af Menneskerettighedsprisen
26. februar 2024

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/rasmus-grue-christensen-tale-ved-overraekkelser-af-menneskerettighedsprisen>

135

140